

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1097696/11

בבית הדין הרבני האזורי טבריה

לפני כבוד הדיינים:

הרב חיים בזק – אב"ד, הרב שלמה שושן, הרב ינון בוארון

התובע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד ראם בן ציון)

נגד

הנתבעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אודליה חזן)

הנדון: הסדרי שהות – קביעת טובת הילדים לפי חו"ד מקצועיות ושיקול דעת ביה"ד

החלטה

הצדדים נישאו בשנת 2007 ולהם שני ילדים קטינים – האחד בן עשר והשני בן תשע. הקטינים מתגוררים עם האב והנושא הנדון בפסק דין זה, הוא חידוש הקשר והסדרת מפגשי הילדים עם האם.

הרקע

שני הצדדים שייכים לקהילת [...] וילדיהם מתחנכים במוסדות הקהילה. הצדדים בפירוד מחודש תשרי שנת תשע"ז.

בעקבות פתיחת תיק יישוב סכסוך על ידי הבעל ביום ז' בתשרי תשע"ז (9.10.16), דרשה האישה חלוקת זמני שהות הילדים בסוכות. על רקע זה התגלע ביום הושענא רבה סכסוך חמור בין הצדדים, האם הגישה תלונה נגד האב והוא הורחק מהילדים והוחזק במעצר בית. לאחר ימים מספר התהפך הגלגל – הילדים התלוננו על התנהגות האם כלפיהם, ולאחר חקירת הילדים במשטרה, הם הועברו לאב והקשר בינם לבין האם נותק. בית המשפט לענייני משפחה הוציא החלטות בנושא צווי ההגנה הדיינים, ואילו נושא המשמורת והסדרי השהות הקבועים הועברו לטיפול בית הדין.

בחודש יוני 2017 התקבל תסקיר לשכת הרווחה. בתסקיר צוינה הערכה של המטפל [א'] כי הילדים נתונים במצב של תסמונת ניכור הורי הנובע מהתנהלותו של האב. ניתנו המלצות להרחיב את הסדרי השהות בין האם לילדים ולאפשר לינה אצל האם והמלצה לאכוף את ההסדר באמצעות הטלת סנקציות על האב. ביום י"ד בסיוון התשע"ז (8.6.2017), התקיים דיון בבית הדין ובו הציגה פקידת הסעד את עמדת לשכת הרווחה והסבירה את המלצות התסקיר. לאחר הדיון ניתנה החלטה ובה הביע בית הדין עמדה חד־משמעית כי אין מקום לחייב את לינת הילדים אצל האם במצב שבו הדבר נחוזה אצלם כטראומה. הטיפול שהוצע על ידי מר [א'] נראה לנו אגרסיבי מדי ועל כן הוחלט על מינוי מאבחן חיצוני לבדיקת המצב.

בהחלטה שניתנה ביום י"ז בסיוון התשע"ז (11.6.2017) הפנה בית הדין את הצדדים לד"ר דניאל גוטליב ממכון שינוי בהרצליה (להלן – "המאבחן") למתן חוות דעת כיצד לחדש את הקשר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בין האם לקטינים, באופן שבו במהלך הזמן אפשר יהיה לאשר הרחבה של הסדרי השהות. להלן ציטוט מתוך דעת הרוב באותה החלטה (דעת המיעוט החמירה יותר וביקשה להורות על ביטול גמור של הטיפול של לשכת הרווחה במקרה):

“לאחר עיון מעמיק והתייעצות עם אנשי מקצוע אנו סבורים כי בשלב זה אין מקום לחייב את הילדים ללון בבית האם.

בית הדין ער לרצונה העמוק והאמיתי של האם לפגוש את ילדיה ולהעמיק את הקשר איתם, ורואה בכך חשיבות גדולה עבור כל הנוגעים בדבר – הן עבורה, הן עבור הילדים והן עבור האב עצמו, שעשוי בעתיד להתמודד עם בעיות לא פשוטות שעלולות להיווצר כתוצאה של אובדן הקשר של הילדים עם האם.

דווקא מתוך ראייה זו אנו סבורים שכפייה מלאכותית על הילדים לראות את אימם כשהם בוכים ומפוחדים מכך, לא רק שלא תשיג את המטרה המקווה אלא דווקא תרחיק אותה יותר, ועלולה להזיק יותר מאשר להביא תועלת.

על כן אנו דוחים את ההמלצות שניתנו מכיוון שמצבם של הקטינים אינו בשל לכך.”

לאחר כחודשיים התקבלה חוות דעתו של המאבחן. לדבריו אין לאבחן את המצב כניכור הורי של הילדים על ידי האב, ויש לטפל בו כבכל סרבנות קשר. המאבחן ציין כי האב שיתף פעולה עם הטיפול ועשה את כל שנדרש ממנו ואילו האם לא השכילה להגיב תמיד בצורה נכונה לילדים והתרכזה יותר בהעלאת טענות כלפי האב. עיקר המלצתו הייתה להפסיק את כל הדיונים המשפטיים ולהתרכז בטיפול בנושא חידוש הקשר, על ידי או על ידי כל מטפל אחר שייבחר.

תגובת האם להמלצות: האם הביעה התנגדות חריפה, ביקשה להפסיק את טיפולו של המאבחן ולא הסכימה להמשך הטיפול אפילו באופן זמני. לדבריה, המאבחן היה מוטה נגדה ולא אובייקטיבי. היא ביקשה למנות מטפל שלישי שיכריע בין חוות הדעת של המאבחן לבין חוות הדעת של [א]. בית הדין קיים דיון שבו נחקר המאבחן על ידי הנתבעת וכן נשאל כמה שאלות על ידי התובע.

האב ביקש שבית הדין ישוחח ישירות עם הילדים כדי שיתרשם באופן ישיר מהחוויית שלהם ומעמדתם הנחרצת השוללת את האם ללא כל הסתה מצידו. האם התנגדה מכיוון שחששה, לדבריה, שההתרשמות תהיה מוטה בשל ההסתה המתמשכת. למעשה לא קיבלנו את עמדתה. לבסוף המפגש עם הילדים הוכיח לנו שאכן קיים חשש להסתה – תוכן דברי הילדים (בעיקר הבן הגדול, מכיוון שהקטן שתק לאורך כל המפגש), מצביע על תדרוך מראש של האב, ולפחות על שהילד ידע מה האב מצפה ממנו לומר וכך דיבר.

עמדות הצדדים

לאחר הדיון התקבלו סיכומי שני הצדדים.

באת כוח האם טוענת כי קיים ניכור הורי ברור ועל כן יש להפנות את הצדדים למטפל אחר שיכריע בין שתי חוות הדעת הקיימות בתיק ושיטפל בהשבת הקשר בדרכים המתאימות. להלן תמצית טענותיה:

א. לדבריה, מכיוון שהמאבחן לא עשה פגישה נפרדת של האם עם הילדים ללא נוכחות האב, על כן אין לקבל את חוות דעתו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב. היא מפנה לפרטים שונים ורבים לאורך כל חוות הדעת שבהם המאבחן נוטה לשבח את האב ולהטיל ביקורת באם. היא רואה בכך מגמה של האדרת האב והצגת האם כגורם הבעייתי.

ג. היא מאריכה בהסברים בקשר לקשר של האם עם הבן מנישואיה הקודמים, שהמאבחן לא שת ליבו להם, ומתלוננת על שהמאבחן לא ציין שגם לאב בן מנישואין קודמים שאיננו במשמורתו.

ד. טענה כי חוות הדעת איננה מבוססת על בדיקות ואבחונים אלא רק על התרשמות אישית.

ה. טענה נגד האמור בחוות הדעת: "האב הוא שחקן טוב יותר".

ו. המאבחן היה בקשר עם האב לפני תחילת הטיפול ואף במהלכו שיתף עימו פעולה נגד האם בכמה נושאים כמו נושא הבקשה להחזרת הדיסק שהתקלקל.

ז. היא מציינת גם להתרשמות בית הדין בשיחתו עם הילדים על תדרוך והסתה.

ח. עוד מציינת שמימון האבחון נעשה על ידי האב.

האב טען כי יש לקבל את חוות הדעת של המאבחן הנתמכת בחוות דעת נוספות שצירף לסיכומיו שלפיהן לא קיים כל ניכור הורי מצידו וכי הילדים מקבלים ממנו את הטיפול המיטבי האפשרי. אדרבה, האם היא שניסתה להסית את הילדים כלפיו כאשר היו הם אצלה. על כן יש לאשר את ההמלצות של המאבחן. הוא מבקש גם לקבוע משמורת קבועה אצלו.

הכרעת הדין

א. לאחר שיקול דעת מעמיק דוחה בית הדין את טענות האם בדבר הטיה וחוסר איזון בחוות דעתו של ד"ר גוטליב.

המאבחן התבקש לאבחן את המצב ולהמליץ על דרכי טיפול ובעת מינויו לא העלתה באת כוח האם התנגדות כלשהי לזהותו של המאבחן. לא ייתכן שכאשר מתברר לה כי עמדתו אינה עולה בקנה אחד עם הרצוי לה, תעלה היא טענות שהיה עליה להעלותן בשלב המקדמי – טרם מינויו, או לפחות טרם החל בפעולתו.

לגופו של עניין, בית הדין סבור כי המאבחן פעל בצורה מקצועית ועניינית וערך את הבדיקות הנחוצות לפי ראות עיניו מבחינה מקצועית. אילו היה סבור שיש צורך במבחנים ובאבחונים נוספים, בוודאי היה עושה כן. אם לא קיים פגישה עם הילדים והאם בנפרד, הדבר נעשה מכיוון שהיה חשש גדול שהילדים יסרכו לכך והדבר יגרום נזק יותר מאשר תועלת.

אין אנו מקבלים את הטענה שהעלתה האם בדבר אי־התייחסות מספקת לקשריהם של הצדדים עם הילדים מהנישואין הקודמים. אנו סומכים על שיקול הדעת המקצועי של המאבחן שלא מצא לנכון לחקור יתר על המידה בנושא זה, וגם לנו נראה כי השייכות של הדבר מוטלת בספק גדול. השאלה היא כיצד לשפר את הקשרים של האם עם הילדים וקיימת השלכה מועטה ביותר לשאלה מה נעשה בעבר בקשרי הצדדים עם ילדים מנישואין קודמים.

ב. המאבחן אומנם העלה ביקורת רבה יותר כלפי האם, אך הוא לא טען שלאב אין כל חלק במצב הקיים, אלא שהוא מוכן לשותף פעולה כדי לפתור את הבעיה. הסיבה לביקורת כלפי האם הייתה אופן התנהלותה בעת המפגשים ולא הטיה מוקדמת. דבריו בעניין "השחקן הטוב" אינם מראים על חוסר בדיקה מעמיקה של עמדת האב, אלא באו להציג השוואה בעניין שיתוף הפעולה של האב בעת מפגשיו עימו כנגד האם שאיננה מסוגלת אפילו להציג משחק של שיתוף

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

פעולה. אין ספק שהמאבחן הבין שקיימת בעייתיות משני הצדדים, אך הבעיה של חוסר שיתוף הפעולה הראוי מצד האם גורמת לכך שלא ניתן לקדם את החזרת הקשר בקצב הרצוי ולכך שאי אפשר להטיל את כל האשמה על האב.

גם בית הדין נוכח מתוך שמיעת דברי האם במהלך הדיונים השונים כי האם איננה מוכנה להכיר בחלקה ומטילה את כל האשמה על האב. כאשר המאבחן ניסה להבהיר לה זאת הוא נתקל בחומה בצורה של חוסר הבנה וחוסר נכונות לקחת על עצמה אפילו חלק מהאחריות למצב שנוצר. כך נוכחנו גם אנו בעת הדיון שבו ניסינו לשכנע את האם להסכים להמשך טיפול על ידי המאבחן והיא סירבה וכן מכך שהיא מתעלמת מהמצב הרגשי הנוכחי של הילדים וחוזרת שוב ושוב על בקשותיה להרחיב את משך הביקורים בטענה כי הילדים נהנים בחברתה – כל זאת ללא כל גילוי של הבנה של המצב: היא כלל אינה מגלה הבנה לכך שהילדים כרגע אינם מעוניינים בחברתה, וגם אם האב אשם בכך לגמרי, יש צורך לפעול בהדרגה ובסבלנות ולא לנקוט צעדים פזיזים. נציין כי גם באבחון של הפסיכולוג יגאל קונסולד נאמר כי האם מפגינה נוקשות וחרדה כלפי הילדים והדבר מקשה על הילדים להירגע בעת המפגשים עימה.

ג. בעניין מימון האבחון אין צורך להכביר דברים. קביעת המימון נעשתה בעת המינוי על ידי בית הדין ואין מדובר כאן בחוות דעת מטעם האב. מקובל כי גם כאשר בית הדין מזמין חוות דעת אובייקטיבית, הוא עשוי לעיתים להטיל את המימון על הצד המבקש את הבאתה וברור כי אין בכך כדי להטיל ספק במקצועיותו של המאבחן. נציין גם כי מצד שני, המימון לעדותו של המאבחן בפני בית הדין נעשה על ידי האם, ואילו התוצאות של העדות היו לטובתה לא הייתה מתקבלת טענה דומה מהצד השני.

ד. אומנם, כאמור, המפגש של בית הדין עם הילדים הוכיח לנו שאכן קיים חשש להסתה ותוכן דברי הילדים מצביע על תדרוך מראש של האב, ולפחות על שהילד ידע מה האב מצפה ממנו לומר וכך דיבר. אך אין להתעלם מחלקה של האם בהתמשכות המצב והנתק. גם הפסיכולוג יגאל קונסולד וגם המאבחן – שניהם אבחנו בבירור חוסר יכולת של האם להכיל את חוויית הפגיעה של הילדים ולהתמודד עימה בצורה ראויה וללא ויכוחים והאשמות.

ה. משום כך אנו סבורים כי אין זה משנה כלל אם המצב הנוכחי נכלל בגדר סרבנות קשר בלבד או שקיים גם ניכור הורי מצד האב. כל עוד האם לא תבין שגם לה יש חלק במצב, לא יהיה אפשר לתת טיפול הולם. אנו סבורים כי מן הראוי לאפשר למאבחן להמשיך את הטיפול שהחל בו מכיוון שהוא הצליח ליצור יחסי אמון עם הילדים ובשל כך קיים סיכוי טוב להצלחת הטיפול. אם האם תשכיל לשתף פעולה ואם שני הצדדים ייאותו לחדול מחיטוט באירועי העבר, אפשר יהיה להגיע להישגים נאים בחידוש הקשר.

ו. אין כל ספק כי גם אם נמנה מטפל שלישי יגיע הוא לאותן מסקנות. אין כל מקום להכניס מאבחן נוסף להכריע בין שתי האבחנות. המטפל שמונה מטעם בית הדין מונה על דעת שני הצדדים ולא ייתכן שבשל חוסר שביעות רצון של האם ימונה מאבחן נוסף. מה יקרה אם שוב מי מהצדדים לא יהיה מרוצה? הרי אין לדבר זה סוף!

המטרה כעת היא לחזור למסלול של חידוש קשר ורגיעה ולשם כך יש צורך להפסיק את הדיונים המשפטיים ולהתרכז בטיפול הראוי. המטפל התרשם שהאב מוכן לשתף פעולה עם הטיפול וגם בית הדין התרשם כך, למרות התדרוך וההסתה המסוימים שבהם נוכחנו. העיקר הוא שהאב מוכן לקבל הדרכה, ויש להניח שאם גם האם תכיר בחלקה יניב הטיפול תוצאות טובות. בית הדין סבור שמן הראוי לאפשר למטפל להמשיך בטיפול שהחל בו, לאחר שרכש

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כבר את אמונם של הילדים. בסופו של דבר, עיקר התועלת שבטיפול תושג באמצעות השפעה על הילדים עצמם.

ז. בשולי ההחלטה, להלן התייחסות לכמה בקשות שהתקבלו ולדיווחי לשכת הרווחה.

א. בקשת האם להורות על בדיקת סמים לאב נדחית.

לא התרשמנו כלל שקיימת בעיה ממשית בנושא זה. כמו כן נציין כי הטענה כבר עלתה בדיונים בעבר וכן נדרשו לכך גורמי הפיקוח על בית הספר שבו עובד האב. אם הגורמים המטפלים או לשכת הרווחה היו סבורים שיש לכך מקום, הייתה הבדיקה מתבצעת כבר בעת העלאת התלונה מצד האם.

ב. מלשכת הרווחה התקבלו דיווחים: תחילה דווח על נסיגה במפגשים, ולאחר מכן דווח על שיפור מסוים מאז המפגש של הילדים עם הדיינים. הדיווח האחרון יועבר לצדדים ובית הדין מאשר את המלצותיו. בהתאם לכך אנו מורים לאב להנחות את הילדים באופן ברור לכיוון של חידוש הקשר עם האם ושיתוף פעולה עימה בעת המפגשים. כמו כן, על שני הצדדים לפעול בהתאם להנחיות בעניין מועדי ואופן ביצוע הסדרי השהות ולשתף פעולה עם ועדת התסקירים.

ג. עותק החלטה זו יועבר ללשכת הרווחה ועליה להגיש תסקיר נוסף עם המלצות בנושא הסדרי הראיה והמשמורת הקבועה לאחר קיום ועדת התסקירים.

ההחלטה מותרת לפרסום על ידי הנהלת בתי הדין בלבד, לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.

מובהר בזאת כי מגמת ומשמעות הדברים היא הבהרת האיסור על פרסום מגמתי של ההחלטה בידי מי מהצדדים או גורמים מטעמו או פרסומה שלא בהשמטת הפרטים המזהים או שלא בדרך שבה תפרסם אותה הנהלת בתי הדין.

לאחר פרסום ההחלטה בידי הנהלת בתי הדין ובהשמטת הפרטים המזהים רשאים גם גופים אחרים, שאינם פועלים מטעמם של הצדדים, לפרסמה באופן הוגן ואובייקטיבי ובנוסף שבו פרסמה אותה הנהלת בתי הדין.

ניתן ביום ג' בסיוון התשע"ח (17.5.2018).

הרב ינון בוארון

הרב שלמה שושן

הרב חיים בזק – אב"ד